

cej lirsko nastrojenem pripovedovanju. Zgodbo je naslonil na citat iz Rutarjeve Tolminske zgodovine; pojmovanju časa in orisu važne osebe v ozadju — Francescu Clugia, ki ni bil frančiškan ampak dominikanec, pa bi zgodovinar lahko marsikaj oporekal. Duhovno stoji povest na antitezi: kristjani — pogani, Krist — Triglav. S tem je zgodba zgrajena v docela simetrični razvrstitvi oseb: na eni strani Gorazd s svojima dvema hčerama, na drugi Jakubečevi. Dionizijske nature s strastno ljubeznijo in sovraštvom se križajo v docela usodno demonični neurejenosti, kar Bevčevi duhovni nastrojenosti prija in izzove hude povestne prizore in močno napetost dejanja. Povest v celoti zaostaja za »Znamenji«, ki prinašajo res odlična pripovedna mesta: na pr. prihod kobilice, napad volkov. Nekatere osebe tu so posnetek individualnega Pregljevca tolminstva, na pr. Matic. Fulherij in Primož. Izraz je poetičen, tuptam nekoliko sentimentalen, zlasti poganska idiličnost ni pristna in pesniško pravična in je ostanek zmotnega atavizma, da so bili stari Slovani sami krotki in mehki ljudje. Narodno simbolno ima povest podobne miselne korenine kot »Znamenja na nebu« in je pomembna ljudska knjiga.

Nande Vrbnjakov: **Slike iz prirode**. Str. 96. — Iz našega leposlovja so tu nabrani odstavki o živi in tudi o mrtvi prirodi; pretežno so vzete iz živalstva in rastlinstva. Ta zbirka ima samo mladinsko osnovo, dokazuje pa, da ima naše leposlovje dovolj prirodopisnih biserov, ki se dajo zbrati tudi v širši zbornik. Glavni zastopnik v knjigi je Fran Erjavec, klasik našega prirodopisnega pripovedništva — premalo je v nji Josipa Ogrineca, ki je postavljen samo v uvod; posebno pa bi za višjo stopnjo takega zbornika ne mogli pregrešati živalskih zgodb Ivana Cankarja. Knjiga je v sedanjem obsegu nekoliko enostranska.

Ciril Drekonja: **Pod domačim krovom**. Strani 126. — To je dragocena ljudsko vzgojna knjiga, ki v lahkotnem, prav lepem jeziku spremlja človeka od otroka do družbe in govori o njegovi telesni in dušni zgoji.

Dr. Josip Potrata: **Zdravje in bolezen v domači hiši**. III. del. Str. 144. — Govori o bistvu, vzrokih in pojavih bolezní. Knjiga ima podobe.

Gizela Majeva: **Vzorna gospodinja**. Str. 185. — Obširno govori o gospodinjski kulturi v družini. Opremljena je z mnogimi podobami. F. K.

KNJIGE »GORIŠKE MOHORJEVE DRUŽBE«

Prošlo jesen so izšli: **Koledar** za nav. leto 1950. Sienkiewiczov »*Quo vadis?*« II. del, v prevodu dr. Joža Glonarja, »*Naši paglavci*« Ivana Trinka, »*Travníštvo*« inž. J. Rustja in v Vodopivčevi redakciji cerkvena pesmarica »*Božji spevi*«, ki so dodatna knjiga.

Koledar, obsegajoč 160 strani, je dobil novo opremo; naslovno stran in mesečna zglavja je izvršil v okusni tehniki, ki mora prijati tudi preprostemu človeku, akademični slikar Fr. Gorše. Predstavil se nam je tudi v tekstu ob črtici Selme Lagerlöfove in še v Trinkovi knjigi kot dober in spreten ilustrator. Koledar je urejen po načelu, da bodi »ljudski zbornik zrelih, po obliki poljudnih, a vsebinsko jedrnih spisov«. Res je to. Mnogovrsten je

in več ko lokalno pomemben. Tekst otvarja faksimile Pija XI. družbi, ki ga je prinesel že prvi Koledar. Ker je to važen dokument, tihoč se našega življenja, naj ga obnovimo tudi tu: Goričensi S. Hermagorae sodalitati, quae in Religione Christianam conservandam tutandosque Slovenorum in Italia commorantium mores incumbit, peramanter Apostolicam Benedictionem impertimus. Pius pp. XI. peramanter in Domino. Leposlovje je dobro, pa naj bodo to Avsenakovi »*Kmečki obrazi*«, med katerimi so posamezni kar izborni (se je zavedla, velikansko, ravno — pač sam popraviš ali črtaš!), Hrastnikova zgodba »*Za petelina*«, Savinškova »*Apnenica*« ali Grivškega humoristična »*Nenavadna dediščina*«, s katero je boter Marko Trpotec povlekel svoje žlahtnike. Tudi prevodi iz Negrijeve, Lagerlöfove in Andersena so čedni. Pesmi Venceslava Sejavca in M. Avsenaka niso nič posebnega. Menim, da bi morale prav v Koledarje močne pesmi in ne take, ki samo mašijo!

Poučni sestavki so večinoma aktualni, tako Bednarikova »*Rimsko vprašanje*« in »*Prvič pod francoskim orlom*«, Dr. A. K. ov »*Dr. Fr. Prešeren*« ob stoletnici »*Kranjske čbelice*«, Mostarjev »*Dr. Ahil Ratti*« — papež Pij XI., znamenit planinec«, Patejevo poročilo o »*Božji setvi v Rusiji*«, kakor tudi življenjepisa monsignorjev dr. Josipa Ličana in Ivana Rojca, ki sta bila izraziti osebnosti v javnem življenju našega naroda ob Soči. Še ta in oni sestavek in dolgo vrsto slik ima Koledar GMD, ki ga moremo uvrstiti med najboljše, kar so jih poslale za to leto v slovenski svet razne družbe.

Ivana Trinka: **Naši paglavci**. Črtice in slike iz beneško-slovenskega pogorja. Str. 100. Kdo bi mislil, kdo bi pričakoval! Čez trideset let je preteklo, kar je Zamejski zbral svoje »*Poezije*«, katere je začel nekako pred petdesetimi leti pričevati v Zvonu, Slovanu in Domu in svetu. Res se je potem še tu in tam oglasil, pišoč o Beneški Sloveniji, o Reziji v Domu in svetu in v Mohorjevem koledarju, Jadranskem almanahu in v goriški »*Mladiki*« — spominjajoč se stoletnice Petra Podreke, avtorja »*Jaz nisem Talijanka*«, in one »*Slovenske mladenke*«, le pojte veselo!... — a da nam poveže še kdaj kak leposlovni šopek —, ne tega ni nihče čakal. Pa smo ga veseli, čeprav se skromno opravičuje: »*Starokopitne, preproste in skromno pisane so te črtice o skromnem in preprostem življenju naših dečkov, za skromne in preproste bralce.*«

Spominjajoč »*Paglavce*« in hrepenenje jih je priklicalo v življenje in naš Nestor za mejo na skrajni črti našega življa nam je pokazal v otrocih matajurskega pobočja svoj svet in svojo mladost klasično nazorno in svojstveno barvito. Kdor bi hotel uživati, bi moral pač vse te črtice, ki so v svoji preprostosti globoko zajete in srčno občutene, brati ali vsaj poslušati v beneškem narčju. Otrok je sicer otrok, naj bo tu ali tam, vendar se očitujejo že v njem tudi posebnosti zemlje, v kateri raste in živi. In te posebnosti je Trinka vseskozi dobro, v posameznih slučajih pa kar mojstrsko ujel in podal.

Vsleherni teh deveterih črtic in slik je pač kaka trdota, ki je Janežič in Sket nista branila, a se ji Breznik upira. A oni, katerim je knjiga namenjena, se ne bodo spotikali in jo bodo z veseljem brali, zlasti še, ker jo je Gorše posrečeno ilustriral.

Kakor tekst, tako tudi slike dihalo tipičnost naših beneških ljudi. Dr. Joža Lovrenčič

KNJIGE KMETIJSKE MATICE

Veliki koledar, V. letnik, je menda izmed vseh koledarjev najbolj smotrno urejen, kar pa ni posebno težko, ker je pač namenjen le enemu — kmetijskemu stanu. Poleg uvodne, ponatisnjene Aleksandrove »Kmečke pesmi« in kratke, a krepko pisane črte Toneta Gasparija »Ponedeljek«, ki se zdi, da je odlomek večje povesti, in še »Začaranega sveta«, premišljevanja o novih in starih čarovnikih, ki ga nekako v poljudnoleposlovnem stilu podaja dr. Franc Derganc, prinaša Koledar zgolj informativne in strokovne sestavke. Tako piše A. Z. o »Novi Jugoslaviji«, Štibler Miloš o »Kmetiskih posojilih in Privilegirani Agrarni banki«, ing. J. Teržan razpravlja o »Socijalni agronomiji, podlagi naprednemu kmetijstvu«, Grm Fran »O pouku gluho-nemcev«, A. Inkret je prispeval »Kuncerejo« s slikami, š. pa sestavek »O pridobivanju mleka«, nakar sledi še poročilo o »Zvezi slov. zadrug v Ljubljani na Zadružni razstavi l. 1929.« in »Politični pregled«. Naslovno stran — Bled ob kmetijskem prazniku 8. septembra — in zglavja mesecev je opremil v svoji znani tehniki M. Gaspari.

J. Bunin: Ponočni pomenek. Povesti. S pisateljevim dovoljenjem prevedel dr. N. Preobraženski. Str. 128.

S težavo sem prebral devet »pomenkov« (Ponočni pomenek, Sanje, Moč, Janez lhtec, Poslednji dan, Pravljica, Jaz le molčim, Vsakdanjost in Zabota), v katerih naj bi Bunin »kot dovršeni poznavalec ruskega ljudstva prvi posvetil v viharo, maščevalno, obupano dušo ruskega kmeta, medtem ko so slikali poprej najrazličnejši pisatelji z L. Tolstim in Dostojevskim na čelu samo ubogo, a trpečo in tiho »sveto Rusijo«. Tako je označil P. Bunina in še povedal, da je svoj čas vzbudil »hrupno ogorčenje«, kar potrjuje pisatelj sam: »Vsi se bodo spominjali, kako so se takrat zavzemali nad mojimi črnimi, sivimi, neresničnimi barvami, jih srdito obsojali, a svetlih, dobrih barv niso hoteli videti...« Naj bo tako ali tako: Buninova umetnost me v teh »pomenkih« ni zgrabila in ne prepričala o njegovi veličini. Bi nam moral dr. Preobraženski podati že kaj pomembnejšega kakor te slike, ki so bile napisane od l. 1911—1915 na otoku Kapri. Z njimi nas Bunin ne bo osvojil kakor so nas njegovi tovariši iz »moderne«. Če je prevajalec računal s preprostimi braveri, se je tudi motil: dvomim, da bodo knjigo z veseljem in zanimanjem prebrali.

Priznati moram dr. Preobraženskemu, da obvlada naš jezik v besednem zakladu, a njegovega duha, ki se očituje v skladnji, ni še doumel. Mogoče je baš to, kar povzroča, da je knjiga neprebavna in zabriše avtorjevo ceno. Nepregledno je število sintaksnih napak, tudi slovničnih in še germanizmov ali rusizmov na kufe, da bi jih mogel tu navajati. Čudim se uredniku, kako je mogel pustiti tako knjigo v svet! Da korektura ni bila vestna, priča tudi nekaj mest, kjer se vrste ponavljajo.

Življenje čebel. Po Maur. Maeterlinckovi knjigi »La vie des abeilles« priredil Jos. Wester. (Zapiski, zv. II.) Str. 99. Knjiga, ki je bodo naročniki veseli in jo bo z zanimanjem bral sleherni,

kateremu pride v roko. V »Predgovoru« nam W. govori o knjigi in pisatelju ter pove, kako je priredil slovensko izdajo »našemu preprostemu čitatelju«. Prav je, da spoznamo Maeterlincka tudi po tem rekordnem delu. To strokovno — ali strokovnjaško? — poetično filozofsko kramljanje, ki nas ne utruja, poslušamo »Pred panjem«, ob »Roju«, »Novem domu«, »Mladi matici«, med »Svatbenim polctom« in ob »Pokolju trotov« in se čudimo in strmimo... Tudi prireditelju se čudimo, kako spretno se giba v »kraljestvu čebel«. Res se zalivaljuje prof. I. Verbiču, a vendar! — Je pač že l. 1904. v Slov. čebelarju modroval po Böscheju o čebelah! Vkljub vsemu bi pripomnil prav radi »našega preprostega čitatelja«, da bi bilo dobro, ako bi prireditelj opustil ali vsaj vedno tolmačil tujke, dalje je nepotrebna označba »čebelni« panj (večkrat v prvi polovici knjige) in »živalni« panj. V apostrofiranju: narodič mali, tako resni in globoki (str. 25) je »mali« odveč, pri naslednjih pridevnikih pa bi rabil nedoločno obliko ali še bolje: zavisni stavek! Istotam bi »tistec« probleme in v »tistem« trenutku zamenjal z »onec« in »onem«, potem »slašičarno« s sladličarno. »V katero se podajajo« (55) je pač tudi v iterativni obliki germanizem. »Skrajnje« za skrajno (str. 18 in 72). Malenkosti so to — ne bodo motile.

Inž. Josip Teržan: Kmetovalčev svetovalec. Str. 122. V »Predgovoru« beremo: »Kmetovalčev svetovalec« ne nudi celotnega nauka v nobeni panogi poljedelstva, daje pa najrazličnejše mgljaje, kaže na stanje poljedelstva drugod in hoče navajati našega kmeta k razmišljanju in računanju.« **K**oledar, Nočni pomenek in Življenje čebel po tisk J. Blasnika nasl., Kmetovalčev svetovalec pa Učiteljske tiskarne. Dr. Joža Lovrenčič

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

Ljudska književna družba, nelegitimno nazvana Cankarjeva, se je v vrsti že obstoječih predstavila najbolj klavirno in splošni nivó njenih publikacij pomeni najnižjo stopnjo, kar zadeva kvaliteto. Tudi če upoštevamo ljudsko-prosvetni namen in značaj podobnih ustanov, se ne moremo odreči najosnovnejši zahtevi, da mora namreč vsako kulturno prizadevanje, bodisi ideološko usmerjeno tako ali drugače, temeljiti na kvaliteti in to prav tako v človeško-etičnem kakor tudi oblikovnem pogledu. Tako zvane »naše« kulture ne priznamo ne tu ne tam in interesi kogarkoli za nas niso merodajni. In kulture v službi interesov že načelno ne poznamo in ne priznamo. To poudarjamo, ker se zdi, da usmerjenost Cankarjeve družbe po svojem kulturnem umevanju prav temelji na tistih napačnih osnovah, na katere je — žal ne brez uspeha — skušal postaviti slovensko kulturno življenje predvsem naš družabno-politični razvoj. In če se danes proti osnovam vsega kulturnega reakcionarstva bori ne več samo poedinec, marveč naša splošna sodobna kulturna zavest, ali ni potem obupno, če se naslanja nanje izobrazba enega dela slovenskega proletariata? Pri tem se sponniš nehote Cankarjevih besed: »Daleč je še dan, ko vstane ozdravljeno in razširjeno to propalo podjetje slovenske duševne kulture; ozdravilo in razširilo pa ga bo slovensko ljudstvo!« e pa pod novo firmo stari, preživeli duh meščanstva, ki se je v publikacijah Cankarjeve družbe razodel na najočitnejših mestih, to je v ideološkem